Het werk van architect Theophiel Presiaux in Wichelen

Op 20 februari 1854 werd in Wichelen in de Mosstraat, als zoon van Theodoor Presiaux (Wichelen ° 1809 – + 1880) en Lucia Verbustel (Hofstade °1815), Theophiel Alexander Presiaux geboren. Vader Theodoor was gekend als wagenmaker/schrijnwerker. De familie Presiaux was afkomstig uit Frankrijk en op het einde van de 18de- begin 19de eeuw in Wichelen neergestreken.

Vermoedelijk trad hij in de voetsporen van zijn vader maar in 1891 tekent hij het bouwplan voor "*Verbeterings- en herstellingswerken*" aan de toenmalige gemeenteschool van Wichelen. Dit plan werd evenwel nooit uitgevoerd. (1)

In die tijd was het normaal dat het bouwplan werd getekend door de aannemer. Het beroep en de titel van architect werden pas in 1939 beschermd. Tot op heden is niet geweten waar Theophiel Alexander Presiaux zijn opleiding tot bouwmeester heeft gehad. De eerste gebouwen die door hem werden opgericht hadden een duidelijke neogotische inslag. Deze bouwstijl, die het katholieke reveil ondersteunde, werd vertegenwoordigd door de Sint-Lucasinstituten. We kunnen er dan ook van uit gaan dat hij zijn opleiding in een Sint-Lucas geïnspireerde school heeft genoten.

Voor religieuze gebouwen (onder meer klooster met kapel, grafkapellen) bleef Présiaux de neogotische stijl hanteren. Opdrachten voor de burgerlijke architectuur ontwierp Présiaux hoofdzakelijk in een eclectische bouwstijl. Op het vlak van woningbouw ontwierp hij zowel gewone huizen als burgerhuizen, herenhuizen en villa's. Zijn opdrachtgevers behoorden overwegend tot de meer welstellende burgers, industriëlen en dorpsnotabelen zoals een dokter, een advocaat, een onderwijzer. Binnen het eclecticisme slaagde Présiaux erin om vooral in zijn jonger werk (vanaf circa 1906 tot 1926) naar vormgeving en decoratie een persoonlijke stijl te ontwikkelen die vooral zijn woningen zeer herkenbaar maken als zijn oeuvre. Het is voornamelijk zijn later werk dat op grond van stilistische kenmerken aan deze bouwmeester kan worden toegeschreven. Voor zover bekend komt zijn oeuvre verspreid voor over een groot gebied van Oost-Vlaanderen (de arrondissementen Aalst, Dendermonde, Oudenaarde); ook in de provincie Antwerpen en in Brabant zijn bouwwerken van hem te vinden.

In Wichelen zijn van zijn hand een aantal gebouwen gekend die voor het merendeel bewaard gebleven zijn.

Voor **Philemon Govaert** ontwierp hij in 1911-1912 een woonhuis op de hoek van de Statiestraat en de Margote. Toen Ph. Govaert in 1916 hoofdonderwijzer werd van de gemeenteschool te Wichelen betrok hij het daaraan verbonden schoolhuis; zijn eigen woning werd van 1916-1933 verhuurd aan een notaris om nadien opnieuw te worden bewoond door de bouwheer en zijn gezin. Na zijn overlijden bleven 4 ongehuwde dochters, Cecile, Anna, Lea en Aline, het huis bewonen. Naar materiaalgebruik en decoratie zijn beide straatgevels in de typerende kleurrijke eclectische stijl van bouwmeester Th. Présiaux uitgewerkt met zijn in die periode gebruikelijke mengeling van baksteen, breuksteen, hardsteen en gekleurde bakstenen. De witte bakstenen ter omlijsting van de muuropeningen, op de gevelhoeken en in banden die de vensterregisters aflijnen hebben een sterk aandeel in de gevelcompositie. Ook de uitgewerkte gewitte kroonlijst vormt een bepalend element.

Ook door zijn inplanting is deze woning momenteel nog een zeer dominant aanwezig in het straatbeeld. Deze woning werd beschermd als monument omwille van de historische en sociaal-culturele waarde op 30 april 2004.

Voor **meester Govaert** ontwierp hij eveneens 5 woonhuizen. Over welke woningen het juist ging, is niet geweten, maar vermoedelijk ging het om de woningen die tussen de huidige herberg Markoen en zijn eigen woning stonden. Deze woningen werden gesloopt en hebben plaats gemaakt voor een parking.

Voor **Alfred Matthijs** ontwierp hij een herberg met winkel. Het betreft hier de gesloopte woning op de hoek van de Statiestraat en de Spoorweglaan. De woning werd opgericht in de periode 1910-1913. Bouwmeester Presiaux tekende hier een "*Plan en Facade*". In zijn artikel over "*Ons herbergzaam Wichelen*" noemde de herberg "*In de Wachtzaal*" bij Frans Matthijs.

In het tijdschrift *"Wichelse tijdingen"* jaargang 52 nr. 139 werd een volledige beschrijving en geschiedenis van dit gebouw opgenomen.

Ook in de periode 1911-1913 ontwierp hij een volledig woonhuis voor een zekere **Dalschaert**. Maar tot op dit moment konden wij niet achterhalen over welk huis in Wichelen het zou gaan.

De grootste woning in Wichelen van zijn hand is de "*Villa Dora*" langs het Strijp. Deze villa werd opgericht in opdracht van **Frans Matthijs**. Volgens gegevens van het kadasterarchief is de woning eerder gebouwd in het begin van het tweede decennium van de 20ste eeuw gebouwd: ze werd in 1913 in gebruik genomen door Geeraert-Matthijs Jan-Baptist van beroep bediende. Het huis werd dus bijgevolg kort na de bouw van het huis Govaert gerealiseerd. Zowel op basis van mondelinge overlevering als op stilistische gronden wordt het ontwerp van dit huis als oeuvre van bouwmeester Th. Présiaux beschouwd. De uitspringende inkom met verdiepte voordeur is boven zijn schilddakje verhoogd met een deels ingebouwde achthoekige toren met leien spits, die uitrijst boven de daknok. Dit torenaspect kan als een reminiscentie aan de huistorens van vroegere patriciërswoningen worden gezien en geldt ook hier als een statussymbool. Bovendien is het een element dat ook binnen het oeuvre van bouwmeester Th. Présiaux zelf zeer karakteristiek was. Een ander buitenissig element van de villa is de loggia op de bovenverdieping van de vooruitspringende linker venstertravee. De brede loggia met opengewerkte houten leuning is afgedekt door het overstekend dak dat rust op vier elegante en decoratief uitgewerkte steunen. Deze woning werd beschermd als monument omwille van de historische en sociaal-culturele waarde op 30 april 2004.

Ook in de **Statiestraat 54** is er een woning die volgens het kadasterarchief gebouwd werd in 1909. Architect niet bekend maar voortgaande op stijlkenmerken mogelijk toe te schrijven aan architect Theophiel Alexander Présiaux (Wichelen). De woning was eigendom van Christiane Coppens en is momenteel eigendom van Tony Francois-Els Stichelmans.

De toren van de neogotische kerk Sint-Gertrudiskerk te Wichelen naar een ontwerp van de Sint-Niklase stadsarchitect Edmond Serrure (1832-1911), werd tijdens beschietingen door de Duitsers op 4 en 5 oktober 1914, zeer zwaar beschadigd. Na de oorlog werd een beroep gedaan op de dienst oorlogsschade en werd er door bouwmeester Présiaux een lastenboek opgemaakt. De bovenste geleding, vanaf het torenuurwerk, werd in 1926 vereenvoudigd heropgebouwd met een nieuwe spits. Architect Presiaux diende in zijn ontwerp rekening te houden met de opmerkingen van provinciaal architect Valentin Vaerwyck, onder meer aangaande het materiaalgebruik.

In Schellebelle ontwierp hij in 1911 in opdracht van de brouwerij Matthijs de uitbreiding van de *brouwerij* Matthijs te Schellebelle met een voorbouw, poort en tegenovergelegen herberg "*De Fontein*" (laatstgenoemde intussen zeer sterk verbouwd). Door de typerende stijl sloten de gebouwen

sterk bij elkaar aan. Er zijn een aantal gele briefkaarten bewaard gebleven van de briefwisseling tussen Louis Matthijs en architect Presiaux over de vordering van de werken.

BIBLIOGRAFIE:

VAN ACCOLEYEN P., *Bouwmeester Theophiel-Alexander Présiaux een vergeten ontwerper van formaat*, (Jaarboek van de Heemkundige kring Heemschut te Lede, jg. 1999, nummer 26, p. 17 - 31).

J. BEUN, K. DE CLERCK, E. CLAUS – Het Koninklijk Gesticht van Mesen – Heemkindige kring Heemschut te lede – 1994

P. MATTHIJS – Een beeldbepalende woning gesloopt aan het station te Wichelen – Wichelse Tijdingen – jaargang 52 – nr 139

M. VERBEECK, K. LANCLUS, C. BOGAERTS, H. DUCHÊNE - Inventaris bouwkundig erfgoed – erfgoedobjecten ID. nrs 77676, 77703, 77700, 76195

(1) Catalogus tentoonstelling 825-jarig bestaan Wichelen – 18 juni tot 4 juli 1999. Privé-archief Robert Ruys – Heem- en Oudheidkundige kring – 25ste jaargang nr 1 - 1999